

140 de ani de legislație minoritară
în Europa Centrală și de Est

140 DE ANI DE LEGISLAȚIE MINORITARĂ ÎN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST

Editori: Gidó Attila – Horváth István – Pál Judit

EDITURA
INSTITUTULUI PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

KRITERION

Cluj-Napoca, 2010

Titlu: *140 de ani de legislație minoritară în Europa Centrală și de Est*
Editori: Gidó Attila –Horváth István – Pál Judit

Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale
Editura Kriterion

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

140 de ani de legislație minoritară în Europa Centrală și de Est / ed.:

Gidó Attila, Horváth István, Pál Judit. - Cluj Napoca : Editura Institutului
pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale : Kriterion, 2010
Bibliogr.

ISBN 978-606-92512-8-7; ISBN 978-973-26-1020-6

I. Gidó, Attila (ed.)

II. Horváth, István (ed.)

III. Pál, Judit (ed.)

323.1(4)

Coordonator serie: Horváth István, Jakab Albert Zsolt

Lector: Lucian Nastasă

Traduceri: Koros-Fekete Sándor, Szigeti Attila

Corectură: Anca Lucia Sârbu

Design: Könczey Elemér

Tehnoredactare: Fogarasi László

Tipar: IDEA și Gloria, Cluj-Napoca

© Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Opiniile exprimate în textul de față aparțin autorilor și ele nu reflectă în mod obligatoriu
punctul de vedere al ISPMN și al Guvernului României.

Cuprins

Prefață (Attila GIDÓ – István HORVÁTH – Judit PÁL)	9
Gábor GÁNGÓ Legea naționalităților din 1868 și consecințele ei	13
Ágnes DEÁK Antecedentele din Austria ale Legii naționalităților din 1868	23
Attila DEMETER Conceptiile despre naționalitate ale lui József Eötvös în <i>Ideile dominante</i>	49
Ákos EGYED Contele Imre Mikó și chestiunea naționalităților	63
Judit PÁL Uniune sau autonomie? Reglementarea legală a uniunii Transilvaniei în 1868	81
András CIEGER Liberalism și interes de putere. Dileme politice privind libertățile individuale și cetățenești din perioada dualismului din Ungaria	103
Luminița IGNAT-COMAN Identitate reprimată. Legislație și deznaționalizare în Transilvania dualistă	119
Mirela POPA-ANDREI Legea școlară 38/1868 și efectele sale asupra evoluției învățământului confesional năsăudean	127
Bálint VARGA-KUNA Mileniul și naționalitățile	143

Csilla FEDINEC	
Cum să fie autonomia rusinilor? Cauza voievodatului subcarpatic	159
Vasile CIOBANU	
Proiecte pentru o lege a minorităților naționale în România interbelică	179
Csaba ZAHORÁN	
O mică Ungarie în România Mare. Alternative pentru Secuime în proiectele maghiare dintre cele două războaie mondiale	191
Liviu CARARE	
Evreii din România între 1938–1940. De la statutul de cetățean la cel de paria	213
Zsuzsa PLAINER	
Din piesă de teatru – discurs. Cum se făcea politică în mod simbolic în anii 1980, într-o societate locală maghiară din România	231
Balázs DOBOS	
Obiective și concepții în politica minoritară a Ungariei în perioada 1988–1993	247
Radu CHIRIȚĂ	
Discriminarea etnică și rasială în jurisprudența Curtii Europene a Drepturilor Omului	265
Sergiu CONSTANTIN	
Legislația minoritară în Italia și Slovenia	283
Mihály TÓTH	
Legislația și aplicarea drepturilor de protecție a minorităților în Ucraina. Experiențele politicii privind minoritățile într-un stat național nou	303

István HORVÁTH	
Drepturile lingvistice ale minorităților și utilizarea limbilor minoritare în România	317
István Gergő SZÉKELY	
Soluții electorale speciale pentru minorități – legislația românească în perspectivă comparată	333
Attila VARGA	
Sistemul drepturilor minoritare și autonomia culturală în proiectul de lege privind statutul minorităților naționale	395
Rezumate	411
Abstracts	423
Lista autorilor	437

Cuvânt introductiv

Prima lege a naționalităților (Legea XLIV/1868) din Europa Centrală și de Est a fost dezbătută și adoptată de către Parlamentul maghiar în noiembrie și sanctificată de către domnitor în decembrie 1868. Această lege privind „egalitatea dintre naționalități” a marcat în același timp sfârșitul unui proces și începutul unei perioade noi în care legea a funcționat ca referință fundamentală în conflictele naționale din epoca dualismului austro-ungar.

Printre antecedentele Legii trebuie să amintim legea adoptată de către parlamentul ungar refugiat la Szeged în iulie 1849, prima „lege a naționalităților” pe plan european. Legea garanta tuturor popoarelor din Ungaria „dezvoltarea lor națională” și utilizarea limbii proprii în viața publică, dar din cauza eșecului Revoluției maghiare ea practic n-a mai intrat în vigoare. Aceste idei, precum și ideea autonomiei național-culturale se regăsesc și mai târziu în proiectul de constituție al lui Lajos Kossuth din 1851.

Din toamna anului 1860, în urma schimbării climatului politic (vezi Diploma din octombrie), s-a pus și problema rezolvării chestiunii naționalităților. Astfel, parlamentul ungar convocat în 1861 a decis desemnarea unei comisii pentru elaborarea proiectului de lege a naționalităților. În urma dizolvării parlamentului, însă, proiectul, în a cărui elaborare un rol important a jucat omul politic liberal József Eötvös, n-a mai fost dezbătut.

În Transilvania, Dieta de la Sibiu (1863–1864) a fost aceea care a adoptat legi referitoare la egalitatea în drepturi a națiunii române și la folosirea „celor trei limbi naționale” (maghiara, germana și româna) în administrație. Maghiarii însă, care au vrut reînțoarcerea la legile din 1848, au boicotat Dieta de la Sibiu și n-au recunoscut hotărârile adoptate aici.

Parlamentul ungar întrunit din nou în decembrie 1865 a readus pe ordinea de zi proiectul de lege a naționalităților. Pe parcursul dezbaterilor, proiectul a suferit mai multe modificări. Cele mai aprige discuții au fost stârnite în jurul preambulului propus de Ferenc Deák, care stipula caracterul unitar și indivizibil al națiunii politice maghiare, din care

fac parte toți cetățenii țării. Cel mai mare neajuns al legii a fost, însă, că nu conținea nicio prevedere pentru cazul în care nu era respectată. Această lacună a lăsat cale liberă interpretărilor abuzive. Naționalitățile au înaintat și ele un proiect de lege, care pornea de la drepturi colective. Concepția statului național excludea, însă, posibilitatea automiei naționalităților.

Până în deceniul al șaptelea al secolului al XIX-lea au fost codificate drepturile lingvistice și culturale ale naționalităților în Imperiu. În Austria principiul egalității în drepturi a naționalităților a fost legiferat prin Constituția din decembrie 1867, fiind urmat de Legea naționalităților XLIV/1868 din Ungaria.

În ciuda mai multor neajunsuri, legea maghiară poate fi privită ca o realizare semnificativă în epocă, o etapă importantă în codificarea drepturilor lingvistice și a drepturilor naționalităților în acest spațiu multietnic. Însă cele două poziții – drepturi individuale versus drepturi colective, respectiv autonomie – păreau ireconciliabile în 1868 și chiar și mai târziu.

Cu ocazia împlinirii a 140 de la promulgarea primei legi a naționalităților din acest spațiu, Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale (Cluj-Napoca), împreună cu Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” (Cluj-Napoca), Asociația Muzeului Ardelean (Cluj-Napoca), Comitetul Academic din Cluj și cu Etnikai–Nemzeti Kisebbségkutató Intézet (Budapesta) a organizat o conferință la Cluj-Napoca, în perioada 11–12 decembrie 2008.

Pornind de la Legea naționalităților din 1868, conferința s-a axat pe următoarele arii tematice:

1. Trecerea în revistă a apariției și evaluarea semnificației legii naționalităților în spațiul Europei Centrale și de Est.
2. În ce măsură legile naționalităților din Europa Centrală și de Sud-Est s-au articulat pe reglementările maghiare, respectiv care sunt sursele proiectelor de lege și a inițiativelor de soluționare din perioadele următoare?
3. Ce soluții s-au conturat atunci și care sunt soluțiile preconizate azi? Dacă și în ce măsură s-a ajuns azi la depășirea opozițiilor fundamentale identificate în epocă?
4. În legislația actuală a Uniunii Europene se conturează inițiativa de a surprinde relațiile dintre state și minoritățile istorice într-un cadru normativ cuprinzător.

Conferința a dorit să ofere un cadru pentru analiza istorică, identificarea problemelor și proiecție în viitor. Așadar și-a asumat și a sprijinit trecerea în revistă a legislației privind minoritățile – a actelor normative conturate în contextul relațiilor dintre minoritate și majoritate – din multiplele perspective date de istoriografie, drept, sociologia dreptului, știința politică și politica actuală. Deci, pe lângă analiza istorică, conferința a avut și un alt scop, acela de integrare a problemei într-o perspectivă de politică contemporană.

Organizatorii, respectiv coordonatorii acestui volum trebuie să recunoască faptul că scopurile formulate de către conferință nu au fost realizate pe deplin. Prezentările nu au acoperit în totalitate tematicile propuse. Totuși, conferința a reușit să ofere un cadru științific comun cercetătorilor și cadrelor universitare române și maghiare pentru a-și prezenta rezultatele de cercetare și pentru a deschide un dialog pe această temă.

Volumul de față publică textul a 21 de comunicări din cele 27 prezentate la conferința din decembrie 2008. Structura, metodologia de lucru și concepțiile studiilor diferă câteodată în mod semnificativ, fapt care arată starea actuală a cercetărilor, dar confirmă și necesitatea continuării încercărilor de a găsi modalități de dialog între diferitele discipline și între cercetătorii de naționalități diferite.

Attila GIDÓ – István HORVÁTH – Judit PÁL

Rezumate

Gábor GÁNGÓ

Legea naționalităților din 1868 și consecințele ei

Una din dificultățile majore – nerezolvate până astăzi – ale legiferării în probleme de natură națională sau etnică o constituie caracterul neclarificat al conceptului de stat național maghiar. În consecință, în legislația (și în gândirea publică) maghiară nu există nici până astăzi un punct de vedere unitar asupra naturii cadrului politic în care naționalitățile/minoritățile trebuie să dețină drepturi speciale individuale sau colective.

Formarea Uniunii Europene a fost, inclusiv în faza realizării ei efective, un proces de mai multe decenii, la care Ungaria participă de douăzeci de ani. În această perioadă, ideea paneuropeană, precum și comunitatea concretă însăși s-au schimbat în mod semnificativ. Situația actuală – din punctul de vedere al subiectului nostru – se caracterizează îndeosebi prin trei trăsături. Statul națiune, ca instituție politică, a fost păstrat în Europa fără alternativă. În cadrul statelor națiune luate individual sau dincolo de granițele acestora, legăturile comunitare primordiale (anterioare, primare) și mișcările care doresc afirmarea acestora se amplifică din nou. Egalitatea, în sensul filosofiei politice a egalității de șanse și a echității – ca și contrapondere la conceptul de libertate al individualismului clasic – se afirmă din ce în ce mai accentuat în practică. Acesta este cadrul în care este posibil și trebuie să se ofere un răspuns politic orientat spre viitor la păstrarea și bunăstarea – din toate punctele de vedere – nu numai a minorităților, dar și a națiunii maghiare ca și comunitate culturală-etnică-lingvistică.

Ágnes DEÁK

Antecedentele din Austria ale Legii naționalităților din 1868

Istoriografia maghiară a făcut deja multe cercetări în legătură cu programele formulate la diferite date de către mișcările maghiare și nemaghiare de pe teritoriul Ungariei. Cercetările comparatiste însă – în afara de unele excepții – în general au omis un punct de vedere, și anume că elitele politice naționale din Ungaria, în cadrul mai larg al Imperiului, au

fost supuse unor influențe susținătoare și/sau descurajatoare venite din „cealaltă jumătate” a imperiului, îndeosebi din centrul acestuia. După cum se știe, Legea naționalităților din 1868 a considerat ca punct central utilizarea limbilor. Liberalii maghiari au crezut că soluționarea conflictelor dintre naționalități ar fi posibilă prin reglementarea utilizării limbilor vorbite în Ungaria în administrație, în învățământ, în viața cultelor și în general la nivelul sferei publice. Prin urmare, trecem în revistă încercările Austriei de a reglementa utilizarea limbilor din ultimele două decenii care au precedat elaborarea acestei legi.

Attila DEMETER

Concepțiile despre naționalitate ale lui József Eötvös în „Ideile dominante”

Dacă parcurgem *Ideile dominante* – opera politică principală în două volume a lui József Eötvös – doar în mod superficial, nu pare evident faptul că problema naționalităților ar fi, aici, una de importanță centrală. De altfel, acest fapt nu le era evident nici contemporanilor, dovada fiind că, în al doilea volum, Eötvös a trebuit să se apere încontinuu mai ales din acest motiv. Așa cum scrie, deși aproape toți criticii i-au reproșat că „sub-apreciază influența naționalităților” în lucrarea sa, el afirmă că foarte probabil ei „s-au înșelat în această privință”.

În studiul prezent am încercat să prezint sumar concepțiile lui Eötvös – expuse în primul și în al doilea volum – despre naționalitate și totodată să identific acele reflexii, intuiții și presupuziții care definesc aceste concepții.

Ákos EGYED

Contele Imre Mikó și chestiunea naționalităților

Problema naționalităților este un fenomen extrem de complicat, care – în funcție de loc și de timp – apare în forme uneori mai pașnice, alteori mai radicale. Calea rezolvării acestei probleme poate fi abordată și ea în mai multe feluri. Este bine-cunoscut faptul că secolul al XIX-lea a fost perioada în care s-au născut națiunile și mișcările naționale moderne, iar aceasta a atras după sine în întreaga Europă, dar mai ales în Europa Centrală și de Est, accentuarea conflictelor între națiuni. Monarhia Habsburgică multietnică, ce cuprindea Ungaria și Transilvania, nu a fost o excepție; dimpotrivă, această accentuare a conflictelor a constituit un factor hotărâtor al vieții politice și sociale. Aceasta în pofida faptului că

intensitatea ei în anumite perioade era mai redusă, în timp ce în alte perioade s-a transformat chiar în război civil, așa cum s-a întâmplat în 1848–1849. În consecință, toți cei care și-au asumat un rol în politică au fost nevoiți să se ocupe de acest fenomen greu de administrat. Acest studiu analizează concepția contelui Imre Mikó, personalitate proeminentă a maghiarimii din Transilvania, și poziția sa cu privire la problema naționalităților.

Judit PÁL

Uniune sau autonomie? Reglementarea legală a uniunii Transilvaniei în 1868

Studiul de față parcurge antecedentele Legii nr. XLIII din 1868 și contextul adoptării ei de către Parlamentul ungar.

La mijlocul secolului al XIX-lea problema uniunii Transilvaniei cu Ungaria a devenit o chestiune fundamentală pentru maghiarii din Transilvania, împărțind atât politicienii, cât și opinia publică ardeleană în curs de formare în două tabere culminând în conflictul de la 1848–49. Compromisul austro-ungar din 1867 a adus reintrarea în vigoare al uniunii Ungariei cu Transilvania și a pus la ordinea de zi reglementarea legislativă a uniunii. Consfințirea prin lege a uniunii a avut însă loc numai în anul următor, la sfârșitul anului 1868, când Parlamentul a aprobat legea referitoare la uniune împreună cu Legea naționalităților. Prelungirea procesului de normalizare a situației a avut mai multe cauze, printre care problema delicată a naționalităților era doar una – chiar dacă cea mai importantă. Se pare că la început a existat din partea guvernului intenția și bunăvoința de a rezolva problema prin compromis. Dar din moment ce guvernul s-a confruntat cu critica tot mai aspră nu numai din partea naționalităților, dar și din partea opoziției, elanul s-a pierdut treptat: politica guvernamentală se zbatea între principiile idealiste și politica pragmatică.

Studiul analizează procesul elaborării legii, precum și condițiile în care ea a fost dezbătută și aprobată în Parlament. Legea, care a ieșit cam ambiguu (precum condițiile în care a fost adoptată) ne arată foarte bine greutățile și obstacolele care au stat în fața integrării.

András CIEGER

Liberalism și interes de putere. Dileme politice privind libertățile individuale și cetățenești din perioada dualismului din Ungaria

Începând cu ultima treime a secolului al XVIII-lea, chestiunea libertăților individuale și politice a constituit partea fundamentală a crezului liberal maghiar.

Scopul acestui studiu este de a contura un posibil context al Legii naționalităților din 1868. Mai exact, ce loc a ocupat – în cadrul planului de reformă al elitei liberale ajunse la putere prin Compromisul austro-ungar din 1867 – cauza codificării libertăților. În cadrul cercetărilor mele am încercat să adun acele documente de arhivă din prima decadă de după Compromis din care se pot descifra viziunile politice referitoare la garanțarea libertăților și soluțiile juridice dorite.

Luminița IGNAT-COMAN

Identitate reprimată. Legislație și deznaționalizare în Transilvania dualistă

Cercetarea este consacrată prezentării unui punct de vedere românesc asupra Legii naționalităților din 1868. Lucrarea analizează maniera critică în care românii se raportau la această lege, structurând obiecțiile aduse legii și contradicțiile, așa cum au fost formulate în sursele timpului, în special în presa vremii și în acte politice fundamentale, precum *Replica* sau *Memorandumul*. Concluziile articolului evidențiază faptul că cele mai importante critici formulate vizau reperatele identității, în special limba sau educația, și atestă dubla perspectivă, contradictorie, asupra acestei legi, respectiv caracterul ei formal în percepția ardelenilor și caracterul democratic pretins de maghiari.

Mirela ANDREI-POPA

Legea școlară 38/1868 și efectele sale asupra evoluției învățământului confesional năsăudean

Anul 1868 a rămas unul de referință pentru Ungaria dualistă în materie legislativă. Au fost dezbătute și votate în Dieta maghiară legile definitive pentru organizarea părții răsăritene a monarhiei bicefale austro-ungare, cum ar fi Legea naționalităților (sau articolul de lege nr. 44), Legea școlară, cunoscută ca Legea nr. 38, sau Legea Eötvös, Legea unirii Ardealului cu Ungaria (Legea 43).

În studiul de față ne propunem să evidențiem în ce mod a influențat Legea școlară din 1868 evoluția învățământului confesional greco-catolic din zona Năsăudului. La începutul demersului nostru considerăm necesar să precizăm faptul că atunci când utilizăm sintagma „ținutul Năsăudului”, avem în vedere cele 39 de comunități greco-catolice din „țara Năsăudului”, situate pe valea Someșului superior, a Sălăuței, a Mureșului, respectiv a Bârgăului. Aceste 39 de comunități românești năsăudene au format, din punct de vedere ecleziastic, o entitate cunoscută sub numele de vicariatul Rodnei, care, în perioada aflată în atenția noastră, se găsea în jurisdicția episcopiei de Gherla.

Bálint VARGA-KUNA **Mileniul și naționalitățile**

Istoriografia maghiară s-a ocupat din mai multe perspective de serbările dedicate aniversării milenare a existenței statului maghiar în anul 1896. Aceste cercetări au vizat rezultatele festivităților Mileniului, expoziția milenară sau simbolică Pieței Eroilor (Hősök tere). Evenimentele din afara Budapestei au fost tratate și ele de istoriografii locali, studiile concentrându-se mai ales asupra festivităților și a rezultatelor durabile ale anului milenar, câteodată pe un ton marcat de nostalgia epocii dualiste. Aceste studii însă rareori s-au încumetat să contureze spațiul socioistoric al serbărilor. Nu s-a făcut însă până acum niciun studiu aprofundat despre ecoul festivităților Mileniului în rândul populațiilor nemaghiare.

Statul maghiar a organizat pentru prima dată o manifestare simbolică, la nivel național, prin care dorea să se adreseze tuturor cetățenilor săi. Astfel, liderii naționalităților erau obligați să răspundă provocării simbolice pe care o constituia Mileniul. Din aceste reacții putem înțelege mai lesne cum au conceput liderii mișcărilor naționale nemaghiare relația lor cu statul maghiar și care erau mijloacele, strategiile și posibilitățile de mobilizare de care dispuneau.

Csilla FEDINEC

Cum să fie autonomia rusinilor? Cauza voievodatului subcarpatic

În momentul izbucnirii Primului Război Mondial situația naționalităților din Ungaria a fost destul de tensionată. În urma intrării în război, situația a fost agravată de faptul că guvernul lui István Tisza a pus imediat în aplicare Legea LXIII din anul 1912 cu privire la exercițiul excepțional al puterii. Printre altele, a fost limitată activitatea partidelor, a asociațiilor și

a presei naționalităților. Teritoriile considerate periclitare în mod special, din Ungaria de Nord, Transilvania și Voivodina, au fost declarate zone militare, cu reguli stricte. Pe teritoriul Subcarpatiei de mai târziu au năvălit de mai multe ori trupe țariste, care au fost respinse cu succes, însă Curțile Marțiale au pronunțat numeroase condamnări grave împotriva localnicilor rușini, acuzându-i de colaborare cu inamicul.

În Ungaria, în urma revoluției din toamna anului 1918, a venit la putere guvernul lui Mihály Károlyi. În cadrul acestuia, Ministerul Naționalităților condus de Oszkár Jászi a reușit să facă un singur pas concret în privința autonomiei regiunii Ruska Kraina, prin elaborarea „Legii populare” nr. X, adoptată la 21 decembrie și publicată la 25 decembrie 1918.

La 10 septembrie 1919, Cehoslovacia a semnat la Saint-Germain tratatul privind reglementarea drepturilor minorităților. Prin articolele 10–13 din capitolul II al acestui tratat, Republica Cehoslovacă s-a angajat să organizeze teritoriul intrat sub suzeranitatea sa cu denumirea Podkarpatská Rus, ca o unitate autonomă care dispune de autodeterminare. Realizarea autonomiei a fost însă amânată până în toamna anului 1938. În octombrie a luat ființă guvernul autonom din Podkarpatská Rus, în noiembrie parlamentul de la Praga a adoptat Legea autonomiei, iar la 15 martie 1939 guvernul din Podkarpatská Rus a declarat teritoriul autonom stat de sine stătător. În paralel cu aceste evenimente și cu realizarea aspirațiilor revizioniste maghiare, ideea autonomiei ruse în Subcarpatia a revenit pe primul plan în cercurile oficiale ungare.

Vasile CIOBANU

Proiecte pentru o lege a minorităților naționale în România interbelică

Statul român constituit în urmă cu 90 de ani, în toamna anului 1918, a avut între granițele sale din anii interbelici și un procent însemnat de populație aparținând minorităților naționale. Problema minorităților naționale, a garantării drepturilor lor a fost o cerere constantă a reprezentanților acestora în toată perioada interbelică. În consecință, toate partidele politice a trebuit să includă în programele lor și soluții pentru problema minorităților.

Proiectele de lege privind minoritățile din anii interbelici relevă preocuparea oficialităților pentru această problemă, care însă nu a fost rezolvată. Apariția unei legi a minorităților ar fi îmbunătățit situația acestora, le-ar fi dat o anume siguranță a existenței și dezvoltării lor. Faptul că s-a

rămas mereu la faza de proiect până în 1938 este simptomatic pentru politica indecisă, lipsită de claritate a guvernelor față de minorități. În același timp, însă, elita conducătoare din România se „alinia” la starea de lucruri în acest domeniu din Europa vremii.

Csaba ZAHORÁN

O mică Ungarie în România Mare. Alternative pentru Secuime în proiectele maghiare dintre cele două războaie mondiale

Prezenta lucrare trece în revistă concepțiile cu privire la Secuime ale proiectelor maghiare privind viitorul Transilvaniei, elaborate între cele două războaie mondiale. Cu toate că majoritatea documentelor (proiecte de lege, memorandumuri, articole de presă etc.) tratează întregul teritoriu adjudecat României prin Tratatul de la Trianon, aici voi aborda îndeosebi acele concepții care se referă și la Secuime. În clasificarea propunerilor examinate am luat în considerare două puncte de vedere în mod simultan: *apartenența* (cadruul statal în care autorii au imaginat viitorul acestei zone), respectiv *modalitatea integrării* (cum și-au imaginat acest viitor). Documentele analizate pot fi examinate sub mai multe aspecte în același timp. Textele trădează anumite informații despre autorii lor – statutul lor social, concepția despre lume și viziunea de viitor –, despre circumstanțele în care au luat naștere – situația internațională actuală și relațiile româno-maghiare –; totodată ele oglindesc și politica minoritară a României Mari. Prezenta lucrare se concentrează nu pe o prezentare detaliată a proiectelor, ci, în primul rând, asupra caracteristicilor comune și a paralelismelor existente între diferitele texte, din care se conturează, pe lângă obiectivele politice, și o imagine despre Transilvania elitelor maghiare în perioada 1918–1940.

Liviu CARARE

Evreii din România între 1938–1940. De la statutul de cetățean la cel de paria

Poziția unei minorități etnice în societate este stabilită de statutul pe care aceasta îl are din punct de vedere juridic, statut ce reglementează totodată rolul în plan politic, economic, social și cultural ocupat de respectiva minoritate. În ceea ce privește situația evreilor din România în secolul XX, există o bogată legislație internă ce se referă la ei în mod direct.

După înfăptuirea statului național modern, prin Unirea Principatelor și opera reformatoare a lui Cuza, societatea românească s-a confruntat cu problema deosebit de dificil de abordat și de soluționat a minorităților,

a statutului acestora în statul nou constituit. Printre aceste minorități se remarcă comunitatea evreiască, foarte numeroasă, concentrată în special în orașele din nordul Moldovei, cu o pondere însemnată în domeniul social și economic.

Teama de străini, justificată de amenințarea unei posibile intervenții externe, la care se adaugă aspectul demografic (creșterea populației evreiești cu 98,7% în perioada 1860–1899) și cel economic (monopolul asupra comerțului și industriei) au constituit principalele motive pentru care problema acordării cetățeniei evreilor a fost soluționată abia după Primul Război Mondial și după înfăptuirea Marii Unirii.

Zsuzsa PLAINER

Din piesă de teatru, discurs. Cum se făcea politică în mod simbolic în anii 1980, într-o societate locală maghiară din România

În vara anului 1987, secția maghiară a teatrului din Oradea prezintă piesa lui András Sütő, *Vidám sirató egy bolyongó porszemért*. La spectacolele în stil „effervescence collective” publicul aplaudă în picioare, mulțumind în acest fel pentru faptul că o instituție vorbește despre el, adică despre maghiarimea din România, în regimul Ceaușescu, în care viața publică se află sub control strict. Pentru gândirea socio științifică din Transilvania aceste episoade constituie terenul politicii simbolice, ușor de uitat și greu de abordat, care, din perspectiva democrației reprezentative a anilor 2000, care funcționează într-un cadru formal, este lipsit de valabilitate, impenetrabil și irelevant. Studiul nostru abordează totuși acest fenomen, încercând să prezinte acțiunile și mecanismele culturale care fac posibilă formularea de către elita culturală a societății locale a unui discurs opus celui politic oficial din România anilor 1980.

Balázs DOBOS

Obiective și concepții în politica minoritară a Ungariei în perioada 1988–1993

Studiul de față încearcă să prezinte și să analizeze obiectivele și concepțiile relevante din punctul de vedere al dispozițiilor normelor juridice prezentate de actorii cei mai importanți, pe parcursul celor cinci ani de elaborare a Legii LXXVII din anul 1993, privind drepturile minorităților naționale și etnice din Ungaria.

Scopul principal al studiului este să ofere o imagine mai nuanțată despre modelarea politicii minoritare, a cărei apreciere constituie de multă vreme obiectul unei discuții între specialiștii în această problemă, nelipsită de constatări sumare, mai ales în legătură cu minoritățile maghiare de peste hotare.

Radu CHIRIȚĂ

Discriminarea etnică și rasială în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

Lucrarea prezentată vizează în principal jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în ceea ce privește discriminarea pe baze rasiale ori etnice, precum și raportarea situației din România la această jurisprudență, în condițiile în care statul român se află pe locul trei într-un „clasament” al numărului de condamnări pronunțate de Curtea Europeană din cauza unor tratamente discriminatorii pe baze etnice ori rasiale.

Prima parte a prezentării implică o sintetizare rapidă a criteriilor pe baza cărora se determină în jurisprudența Curții europene a drepturilor omului existența unei discriminări pe baze etnice sau rasiale. Din acest punct de vedere, trebuie subliniat în mod special faptul că, potrivit jurisprudenței foarte recente, existența unei diferențe de tratament poate fi determinată și pe baze statistice, criteriu a cărui introducere în jurisprudența internă este încă departe, cu excepția câtorva dintre deciziile CNCD.

A doua parte a lucrării vizează prezentarea sintetică a acelor cazuri în care România a fost condamnată în urma unei proceduri în fața Curții Europene a Drepturilor Omului, încercându-se identificarea eventualelor consecințe în legislația și jurisprudența internă a acestor hotărâri.

În fine, finalul lucrării vizează prezentarea unor opinii personale cu privire la compatibilitatea sistemului de drept intern privitor la protejarea minorităților etnice și rasiale împotriva discriminării și jurisprudența instanțelor europene în materie.

Sergiu CONSTANTIN

Legislația minoritară în Italia și Slovenia. Studiu de caz cu privire la educație și participare politică

Acest articol își propune să ofere o analiză sintetică a două sisteme juridice complexe de protecție a minorităților naționale din Europa de Sud-Est. Am ales Italia și Slovenia pentru că sunt țări vecine, membre ale Uniunii Europene și ambele au o minoritate înrudită pe teritoriul celui alt

stat. Prima întrebare la care articolul va răspunde este următoarea: ce minorități sunt recunoscute oficial în statele care fac obiectul studiului și în baza căror criterii? Din rațiuni practice, această cercetare se limitează la prezentarea cadrului legislativ și instituțional relevant în domeniile educației și participării politice a minorităților. O atenție deosebită este acordată așa-numitelor minorități cu statut special (tirolezii și ladinii în Italia, respectiv italienii și maghiarii în Slovenia). Concluziile conțin o scurtă comparație a celor două sisteme, subliniind în același timp caracterul asimetric al protecției minorităților în aceste state.

Mihály TÓTH

Legislația și aplicarea drepturilor de protecție a minorităților în Ucraina. Experiențele politicii privind minoritățile într-un stat național nou

Renașterea popoarelor, a națiunilor și a naționalităților pe teritoriul Uniunii Sovietice începe oficial odată cu plenara Comitetului Central al PCUS din anul 1986, cu proclamarea „noii politici a naționalităților”. Bineînțeles, această hotărâre de partid nu era rezultatul unei treziri la rezonabilitate a unor conducători de partid ramoliți, ci o consecință a schimbărilor petrecute în lume, a deteriorării situației geopolitice și economice interne a Uniunii Sovietice. Dar și o consecință a trezirii conștiinței naționale, a mobilizărilor pe bază națională intensificate în interiorul partidului dar și la nivelul întregii societăți, intensificare produsă în contextul politicii de „destindere” a lui Leonid Brejnev.

István HORVÁTH

Drepturile lingvistice ale minorităților și utilizarea limbilor minoritare în România

În ultimele aproximativ două decenii politicile lingvistice din România privind minoritățile au fost caracterizate de modificări, schimbări de direcție considerabile. Politicile lingvistice ale primilor ani de tranziție (aproximativ perioada 1990–1996) au fost defavorabile minorităților sub mai multe aspecte. Apoi, începând din 1996 (deși în mod ezitant și într-o anumită măsură comportând și aspecte contradictorii) s-a articulat o orientare a politicilor lingvistice față de minorități care tolerează și din anumite puncte de vedere chiar promovează bilingvismul. În prima parte a acestui studiu vom analiza în ce a constat particularitatea orientărilor anterior schițate, respectiv prin ce se caracterizează cursul actual

al politicii lingvistice din România. În a doua parte a studiului, pe baza unor date despre caracteristicile utilizării limbii de către maghiarii din România, vom încerca să creionăm impactul sociolingvistic al politicilor lingvistice pluraliste.

István Gergő SZÉKELY

Soluții electorale speciale pentru minorități – legislația românească în perspectivă comparată

Structura lucrării este următoarea: la început distingem între reglementări electorale generale și reguli speciale care se referă doar la minorități. În secțiunea următoare vom prezenta principalele tipuri de reglementări speciale, cum ar fi cotele statutorii, mandatele rezervate, excepțiile de sub pragul electoral și alte soluții menite să favorizeze minoritățile naționale, ilustrând fiecare tip cu exemple. Vom discuta în detaliu două dileme fundamentale care trebuie abordate de fiecare soluție specială, și anume determinarea grupului de cetățeni care vor beneficia de aceste drepturi și posibilitățile de a armoniza prevederile de acțiune afirmativă cu principiul egalității voturilor. În partea a doua a lucrării vom analiza elementele speciale din legislația română, atât la nivelul parlamentului, cât și al consiliilor locale. În final vom schița direcțiile posibile care ar putea fi urmate pentru îmbunătățirea sistemului românesc.

Attila VARGA

Sistemul drepturilor minoritare și autonomia culturală în proiectul de lege privind statutul minorităților naționale

Pe parcursul ultimilor cincisprezece ani, relația dintre comunitatea națională majoritară și minorități s-a confruntat, adaptat și cizelat pe diferitele paliere ale vieții publice sociale și politice. Ca rezultat al acestui proces, diferite legi includ dispoziții de protecție a minorităților și în general condițiile conviețuirii sociale s-au normalizat în mare măsură; cu toate acestea, nici până astăzi nu s-a ajuns la o reglementare juridică într-adevăr cuprinzătoare a acestor relații.

Ca atare, inclusiv pentru o parte a elitei politice majoritare române ține deja de domeniul evidenței (chiar dacă în cazul lor nu putem vorbi despre un crez internalizat) necesitatea ca drepturile deja garantate comunităților naționale minoritare, formele de organizare comunitară să fie fixate în cadrul unei singure legi cuprinzătoare și coerente.

Abstracts

Gábor GÁNGÓ

The Hungarian Minorities Act 1868: 44. and Its Aftermath

The study through revisitation of the parliamentary debates of and some political writings on the Hungarian Minorities Act 1868: 44, seeks the answer of how far this legislation process predetermined the framework of reasoning on nationality matters in Hungarian legislation up to the present days.

It argues that the spiritual father of this Act, Ferenc Deák, was not as much motivated by arrogant nationalism as by intentions to defend the then existing playground of Hungarian political community. His notorious formulation of the one and indivisible Hungarian nation, however, returned in the 2000's in Hungarian legislation on ethnic Hungarians living in the neighbouring countries.

Ágnes DEÁK

The Nationality Act of 1868 and its antecedents in the Habsburg Monarchy

In Hungarian historiography the different programmes of the national groups living in Hungary in the 19th century have been already thoroughly investigated. However, comparative studies have mostly neglected a very important point of view: the national elites had been strongly influenced, whether encouraged or deterred, by political forces and processes of the „other part” of the common empire. All government efforts and failures from 1849 onwards, first of all concerning language use regulation in public sphere, have to be outlined and analysed in order to evaluate the characteristic features of the regulation of 1868 but at the same time to range it among the former similar initiatives launched by Viennese governments.

In the 1860s political pressure exerted on Hungarian political elite by the imperial central government was aimed at forcing the formers to ensure the use of different native tongues in public administration, jurisdiction and education, moreover to establish autonomous national ad-

ministrative territorial units in Hungary. Among the Hungarian national orientated intellectuals, however, this kind of constant pressure resulted rather in strengthening of the feeling of being politically threatened than in any strengthening of willingness to compromises. On the other hand, the non-Hungarian national movements rightly resented the restrictive language use regulation and practice enforced after the so-called October Diploma of 1860 and once more regarded the monarch and the Viennese government as their mighty protector against Hungarian politicians. Thus they were driven to represent their national demands without any compromise and not to accept any sort of politics of short steps.

The Bill and its passionate debate in Hungarian parliament in 1868 reflected on both sides not only temporary political strains and views but political experiences of the former last decades as well. The former initiatives of the empirical political centre constituted both stimulating and impeding factors in this process.

Attila DEMETER

József Eötvös's views on the nationality problem in "Uralkodó eszmék"

The present paper is a synopsis of József Eötvös's views on the nationality problem, as treated in his seminal work in two volumes entitled *The Dominant Ideas*. In this treatise Eötvös rejects the claims of nationalities for territorial autonomy, yet, at the same time, he emphasizes the importance of local self-government. This reasoning can only be understood by taking into consideration Eötvös's long-term objective, namely the reinterpretation of the dominant ideas of his age. In his view national ambitions are rooted in the new interpretation that the concept of self-determination acquired after the French Revolution, that is, in nationalism. As a consequence, both the dominant nationality's and the minorities' aspirations gravitate towards achieving supremacy and sovereignty. Furthermore, he argues that the nationality problem can only be settled successfully by turning against its triggering cause, against nationalism. Local self-government is not only a model for a possible solution of the nationality-problem. Along with Tocqueville, Eötvös hopes that self-governance will contribute to an upsurge of patriotism among nationalities, which can be regarded as a political form of collective loyalty.

Ákos EGYED**Count Imre Mikó and the Question of Nationalities**

Baron Mikó Imre was called the Széchenyi of Transylvania by even his contemporaries, because as a founder of institutions and as a protector, he closely resembled the great ideal. His conception concerning the question of nationalities was not an exception to this. In his work published in 1860 and entitled *Principal Ideas* he wrote that national rights “are regarded by the world as sacred possessions which can not and must not be taken away or suppressed. The conscience of the world protests against this, as do the citizens and humanity as such.”

He stated several times that he lists the erasure of the laws referring to feudalism and aristocracy, and the constitutional annunciation of the citizen equality rights among the greatest achievements of the 1848 Hungarian revolution. In the tensioned political situation following the repression of freedom fight, in the period of neoabsolutism – when the empire politics eager to melt together nations and ethnicities constituted a danger for the identity of the different ethnic communities within the monarchy – he concluded: “The fact that we are feeling passionately about our nationality does not suppose that we distance ourselves from the others, or that we regard them as our enemies – a Hungarian should remain Hungarian, a Saxon should stay a Saxon, while a Romanian a Romanian, and each of them should attend to their own nationality, thus they live together in peace, and if the common interest of their country should demand, they need to hold each other’s hands to help her.”

Therefore the views of count Imre Mikó may be summarized as: guarding one’s identity, recognizing difference and cooperation in common issues.

Judit PÁL**Union or Autonomy? The Legal Regulation of Transylvania’s Union**

The paper examines the terms of coming into being of legal article nr. XLIII. from the year 1868 which regulated the union of Hungary with Transylvania. As a consequence of the conciliation, union came again into being, however this was not legally approved for two more years, and it was accepted by the parliament only at the end of 1868, together with the nationality law. The delay (besides many other causes) – and here we must mention the delicate minority question as a first one – was also

motivated by the fact that the government did not have a clear conception concerning the integration of Transylvania, and not only Hungarians, Romanians, and Saxons could not reach a consensus in the question, but this was the case within the circles of the Hungarian political elite as well. And it was not a coincidence that the two laws reached the parliament's agenda simultaneously, as these related to each other in many ways. Transylvania's question was a question of minorities as well. Because of Transylvania's former autonomy, the question of minorities was most sharply raised here, and rights of the minorities – primarily concerning language use – were most developed here. However, the standpoints of Hungarian and minority politicians rigidly differed both concerning the union and the unified political nation. After long processes of delay the law turned out to be only partly satisfactory, and the conditions of its acceptance illustrate well the difficulties of Transylvania's integration.

András CIEGER

Liberalism and Reason of State. Politician's Dilemmas on Freedom Rights in Hungary after 1867

The aim of this paper is to draw a possible context of the Law XLIV of 1868: 'On the Equality of Nationality Rights': what kind of role did the codification of freedom rights play in the reform plans of the ruling (liberal) elite?

Firstly the author shortly summarises the positive effects of the Lawful Revolution (1848) on the freedom rights, than he tries to find answers to the following problem: after the Austro-Hungarian Compromise of 1867, despite of the good antecedents and the promises of the political elite, the codification of freedom rights was slow and incomplete. According to the historian the reasons of this phenomenon are: (1) the new political system of 1867 had not got complete legitimacy, the system was legitimated formally, but not substantially (the moral identification of the subjects with the political regime was missing). (2) the system-stabilizing efficiency of governments was low and the reform questions divided the ruling party (and the opposition too). (3) At last the author analyses the modification of the Hungarian liberal program in the second half of the 19th Century. During this period the liberal ideas did not disappear totally, but a more pragmatic and state-defending liberalism replaced doctrinal liberalism. The idea of national superiority triumphed over the principles of equality.

Luminița IGNAT-COMAN**Identity suppressed. Legislation and denationalization in Transylvania during the Dualist Period**

The research attempts to offer a Romanian point of view upon Nationalities Law from 1868. The article analyses a critical manner in which Romanians regarded the law, setting up the objections and contradictions brought to this law, as they are revealed by the sources of time, journals and political acts, such as *Replica* and *Memorandumul*. The conclusion of the article points out the fact that the most important critics formulated regard identity marks, especially language and education and testifies a double disjunctive perspective upon this law, a formal character in the Romanians perception and a democratic character alleged by Hungarians.

Mirela ANDREI-POPA**The Educational Law No. 38 of 1868 and its Consequences on the Evolution of the Confessional Educational System of Năsăud**

After the establishment of the dualist Austro-Hungarian political regime, the entire society and its institutions experienced a process of changing and re-organization. The re-organization of the instruction in the Hungarian part of the dualist monarchy was based on the Law no. 38 of 1868. A blueprint of the minister for Public Instruction of that time, the baron Eötvös József, the new educational law was influenced by the political and economical principles of liberalism and its provisions stirred nationalist interpretations.

From the perspective of the interests of the Church, the Law no. 38 of 1868 guaranteed undeniably the future existence of the confessional school on the condition of strictly observing its legal provisions. Therefore, during the first years after the promulgation of the new educational legislation, the instruction system of Năsăud and also the entire confessional educational system of the nationalities in Hungary was forced to comply with a process of internal re-evaluation and re-organization. In this context, the cultural elite of Năsăud, headed by Vicar Grigore Moisil, focused its efforts on maintaining the confessional schools of the district. For example, the Vicar sent to the subordinate parishioners and priests numerous circular letters in which he insisted on a good knowledge of the law by the worshippers and also on the strictly application of its provisions.

It is worth mentioning that the consequences of the above mentioned law were mostly negative in terms of the general development of the confessional educational system in the mother tongue of the nationalities mainly because of their existing logistic and financial problems. Many Romanian communities from Transylvania lacked proper financial means and consequently, their confessional schools were transformed into parish or state-sponsored schools where instruction was in Hungarian.

In contrast, the educational system of Năsăud succeeded in complying with the exigencies imposed by the Eötvös law. This resulted in the preservation of the confessional and national character of the schools (their teaching language was Romanian) from the region, including during the dualist period. This was possible because the educational institutions of Năsăud had the necessary means for applying the Law no. 38, adequate educational equipment acquired in the 1860s and didactic personnel properly qualified according to the that time exigencies. These teaching personnel were educated during the period of the Austrian neo-absolutism and political liberalism in local schools (such as the superior primary school – „norma”, gymnasiums and the pedagogical institute from Năsăud) and in other similar institutions from all over the Empire.

Bálint VARGA-KUNA

The Millennium and the Minorities

The millennium celebrations in 1896 were meant to propagate the idea of Hungarian statehood on the whole territory of Hungary. As the propos of the millennium was constituted by the Hungarians' occupying their state territory, that is the armed victory of the Hungarian tribes over the indigenous population, it is not surprising that non-Hungarian inhabitants of the country could not identify with the celebrations. The Hungarian state wished to immortalize the dominance of the Hungarian ethnicity throughout the country with festivities, statues, and monuments, therefore they represented political reality through symbolic gestures. On their turn, (national) minorities intended to demonstrate their disagreement with similar symbolic steps.

A comparative analysis of the national minorities' reactions flatters us with the result that in a given moment we will be able to measure and compare the power and the strategy of the national movements vis-à-vis the Hungarian nation-building. Moreover, the reactions given to the mil-

lennium celebrations also present the dividing lines or the regional, religious, generational differences within the national movements as well.

Csilla FEDINEC

How Should the Rusyn Autonomy Look Like? The Question of the Transcarpathian Mini-State

In the period between the two world wars the official circles of Hungary offered material help to parties militating for autonomy in Transcarpathia, with a clear political intent. After the region – following the first Vienna dictate, and then the armed intervention in March 1939 – re-entered again under the authority of Hungary, Prime Minister Pál Teleki strongly urged the autonomy of the Rusyns to be granted. My aim is to analyse the argumentation system of plans and public opinions issued between the 18th of March 1939, when the Prime Minister held the first official conference on the question, and the 5th of August 1940, when he revoked the legal plan presented to parliament, with a special attention paid to allusions to the 1868 nationality law.

Vasile CIOBANU

Projects for a National Minorities Law in Romania between the World Wars

After 1918 28,1% of Romania's total population belonged to national minorities. The union declarations adopted at Chişinău (March 27th, Aprilie 9th 1918), Cernăuţi (November 28th 1918) and Alba Iulia (December 1st 1918) stipulated that the rights of the national minorities would be granted. These rights were also written in the Minorities' Treaty signed by Romania on December 10th 1919.

The political parties included the regulation of the minorities' rights in their programmes. Once they reached power, these parties made several attempts to propose projects of bills for the minorities. In 1920–1921, the Averescu government founded a State Under-secretariate office for minorities, which was however dissolved later on. Projects for a bill of the minorities were also suggested by some of the national minorities' representative (V. Dutceak, L. Kecskemety, L. Epstein). They were closely following the laws for cultural autonomy adopted in Latvia (1924) and Estonia (1925).

The government formed by the National Peasant Party in 1928 initiated the preparation of a project for the minorities' bill. Deputy Ghiță Pop visited the European countries which had minorities and drafted a bill project. But it never got to be discussed in the Parliament due to the political upheaval and the economic crisis. This situation led to the dissatisfaction of the minorities.

It was only during the authoritarian regime of King Carol II, on August 1st 1938, that the Statute of the Minorities as published and a Ministry for the National Minorities was founded, which was to be dissolved by the national – legionary which came to power on September 14th 1940.

Csaba ZAHORÁN

A little Hungary in Greater Romania. Alternatives Regarding Szeklerland in Hungarian Plans Between the Two World Wars

The study analyses the Hungarian plans and propositions regarding 'the Transylvania question' in the interwar period (1918–1940) and focuses on the issue of Szeklerland – a region with a Hungarian (Szekler) majority in the very centre of Greater Romania. Suggestions ranged from setting up an independent or autonomous Transylvania or Szeklerland within Hungary or Romania to the region having cultural and educational autonomy within the Romanian state. The 31 examined drafts concerning the region's integration in Hungary or Romania varied in accordance with the actual political situation and with chances of a change in the status quo. The study concentrates on the parallels and common aspects of the different plans. The documents reveal Hungarian ideas concerning the building of the Romanian nation-state and the government's minority policy in the two decades between the two world wars, as well as the Hungarian elite's conceptions of Transylvania and Szeklerland and their future.

Liviu CARARE

The Jews in Romania between 1938–1940. From the Citizenship to exclusion

The 1923 Constitution granted Romanian citizenship to all the country's minorities, including Jews. This legal regulation lasted until 1938 when the government has enacted the January 22 citizenship law revision, which was based on racially discriminatory grounds. Decree-Law no. 169/22 actually cancelled the citizenship granted to Jews after

World War I. The interval between the years 1938–1940 captures the evolution of Romanian anti-Semitic legislation, since the dictatorship of Carol II and ending with the Antonescu regime. Thus, there was gradual deterioration of the situation of Jews that culminated with the impact of territorial cessions in summer 1940, followed by exclusion of the Hebrew element from all state sectors and structures. Romania's relation with the Western totalitarian regimes contributed to an accelerated spread of fascist elements. The pressure of Nazi Germany and Soviet Russia have led directly and indirectly to identify Romanian Jewry as scapegoat for all the state failures. Henceforth Jews will be treated as an enemy from within, and their rights and freedoms be restricted. This restrictive measures were accompanied by violence, massacres and pogroms of the local population against the Jews.

Zsuzsa PLAINER

From Theater Play to Discourse – Symbolical politics of a local Hungarian society in the 80-ies

András Sütő's play, *A Happy Mourning* was presented in 1987 by the Hungarian section of the theater in Oradea. Acknowledged as a great public success, this work of art written by one of the well-known figures of minority cultural resistance, was turned into a discourse on Hungarian-ness by the local theater elite. This study tries to identify those cultural mechanisms that enabled such a discursive production. Analysing the possible meanings of the play (given by the author, by the stage director as well as by the censors), the existence of certain duplicity in reading codes becomes obvious: even in the totalitarianism of Ceaușescu's Romania it was possible for a work of art to convey meanings relevant either for the official ideology or for the Hungarian minority nationalism, confronting the former. Presentation of such phenomena has a certain aim: it highlights the nature of cultural politics, so common for the 80-ies but regarded irrelevant for the social studies after 89.

Balázs DOBOS

The Aims and Concepts of Minority Policy in Hungary (1988–1993)

The study aims to introduce and analyse the main objectives and concepts represented by the major actors within the framework of formulation of the 1993 law on the rights of national and ethnic minorities

in Hungary. On the whole it concentrates on the examination of both the substantive issues of minority interests and the way they made attempts to prevail over others. In consideration of Hungarian minorities living abroad it challenges the prevalent hypothesis stating that granting extended individual and collective rights and non-territorial cultural autonomy for the minority groups in Hungary, however, proved to be just an instrument for Hungary to set an example for the neighbouring countries. I argue that indeed this could be one of the major aims but this was complemented by other, mostly more powerful political and financial interests and concepts at domestic level.

Radu CHIRIȚĂ

Ethnic and Racial Discrimination in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights

The present paper focuses mainly on the jurisprudence of the European Court of Human Rights as far as discrimination on ethnic or racial bases is concerned, as well as the relationship of Romania with this jurisprudence, given the conditions of the Romanian state being on the third place in a “top list” of the number of condemnations pronounced by the European Court because of treatments discriminatory from an ethnic or a racial point of view.

The first part of the paper is a quick synthesis of the criteria on the basis of what the existence of an ethnicity or race-based discrimination is determined in the jurisprudence of the European Court of Human Rights. From this perspective we must emphasize especially that, according to the very recent jurisprudence, the existence of such a treatment can be also determined on statistical bases, a criteria the introduction of which is quite far away in our internal jurisprudence, even if some of the decisions of the ECHR are already introduced.

The second part of the paper synthesizes those situations in which Romania was condemned as a follow-up to the procedure in front of the European Court of Human Rights, trying to identify the eventual consequences of these decisions in the internal legislation and jurisprudence

Finally, the paper presents some personal opinions referring to the compatibility of the internal right system of ethnic and racial minority protection against discrimination and the jurisprudence of European instances in the matter.

Sergiu CONSTANTIN

The Italian and Slovenian Legal Frameworks for Protection of National Minorities

The article provides a concise analysis of two complex national systems for protection of national minorities. Italy and Slovenia represent interesting case-studies for the Central and South Eastern European context. They are neighbouring countries, members of the European Union and both have a kin minority living on the territory of the other.

While the brief introductory part answers the question “who are the officially recognized minorities?”, the main part of the paper deals with the Italian and Slovenian legal and institutional frameworks for minorities in two key areas: education and political participation. The research focuses on the so-called minorities with special status meaning the German speaking South Tyroleans and the Ladins in Italy, and the Italian and Hungarian communities in Slovenia.

The conclusions offer a short comparison of the two systems highlighting the asymmetric features of the protection of minorities in these countries.

Mihály TÓTH

Creation of Minority Protection Laws and their Validation in Ukraine. Experiences of a New Nation State's Minority Politics

The minority politics of Ukraine underwent significant changes from the period of independence and up to our days. The author intends to clarify the birth and differentiation(s) of this politics, presenting the main stations and characteristics of the legal context regulating relations of nationalities and languages. Changes occurred in the judgement of the minority question constitute a part of the evolution of the conception referring to the construction of the state, which, in a relatively short historical period, from a state ideal liberal from every perspective gradually arrives at the conception of an administratively absurdly centralized one nation-state with one language. In the framework of this conception a politics of minority protection is gradually replaced by the protection of the majority from the minorities.

István HORVÁTH

Minority Language Rights and Minority Language Use in Romania

In the last approximately two decades a specific change of trends characterized minority language policies in Romania. The language policy of the first years following the change of political systems (approx. the period 1990–1996) was not beneficial for the minorities in many respects, then, beginning with 1996 (even if not in a fluent manner and also paradoxical to a certain degree) a new language policy course started, which tolerated pluralism and also supported some of its aspects. In the first part of our paper we will analyze the characteristic features of the different language policy directions, and also the specificities of the current language policy in Romania. In the second part, based on data concerning characteristics of language use of the Hungarians in Romania, we will evaluate the efficiency of the current language policy course, from the perspective of minority language use.

István Gergő SZÉKELY

Specific Election-Rights Solutions for Minorities – Romanian Legislation in a Comparative Frame

The aim of this paper is twofold: to review some examples of special institutional solutions meant to facilitate the political representation of national minorities, and to analyse the Romanian regulations in force by comparing them to these examples that can be found worldwide. The paper is structured in the following way: first, we distinguish between general and special electoral rules, the latter type being those rules that apply only to the minorities and are meant to facilitate their participation in decision making. Second, we present the main types of special electoral rules (statutory quotas, reserved seats, exceptions from the electoral threshold etc.), offering examples for each type. Third, we discuss two fundamental dilemmas that have to be addressed by any of these special solutions: defining the groups entitled to preferential treatment and the compatibility of affirmative action with the principle of the equality of votes. The remainder of the paper is dedicated to the special electoral rules employed in Romania: the analysis covers the regulations in force both at the level of the Parliament and of the local councils. In the final section, some possibilities for improving the current Romanian system are explored.

Attila VARGA

A System of Minority Rights and the Cultural Autonomy in the Law-Project on the Situation of National Minorities

After the year 1989, which is generally accepted as the date of the change of political systems, in the Central and Eastern European region in general, and in Romania in particular, a bad, mistaken interpretation of freedom, a precocious situation of the law state, and as a result of the euphoric atmosphere caused by the independence and sovereignty of the state, the ideal of national exclusivity, national unity and of an agreement without conditions came to the forefront, which manifested itself politically in the constitutional anchorage of the nation state.

In such a political situation and constitutional framework the natural presence and reality of national, ethnic, linguistic, cultural and religious diversity came face to face with the illusion of the majority nation's uniqueness, singularity, exclusivity, and even if belatedly acquired power.

In the last fifteen years the relationship of the majority and the national communities living in minority changed and formed on the different platforms of the social and political public sphere, and as a result of this (process) minority protection dispositions appeared in the different legal conventions, conditions of social coexistence normalized to a great extent, however, true and overall legal regulation has not happened up to now.

That the necessity of the law referring to the rights of national minorities was accepted can not be considered a change of paradigms in political public thinking, still, if the law project prepared by the DAHR will be accepted in legislation and be applied in practice, it could be evaluated as a serious breakthrough, that can open new perspectives in minority protection regulations, and the quality of minority life as such.

Lista autorilor

Andrei-Popa, Mirela (1971) – cercetător științific, Institutul de Istorie „George Barițiu”, Cluj-Napoca
mirela_and_rei@yahoo.com

Carare, Liviu (1982) – asistent cercetare, Institutul de Istorie „George Barițiu”, Cluj-Napoca
lcarare@yahoo.com

Cieger András (1973) – cercetător științific, Institutul de Istorie, Facultatea de Litere și Filosofie, Universitatea „Eötvös Loránd”, Budapesta
ciegera@freemail.hu

Ciobanu, Vasile (1947) – conferențiar universitar, Facultatea de Istorie și Patrimoniu „Nicolae Lupu”, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu
vasileciobanu47@yahoo.com

Deák Ágnes (1960) – conferențiar universitar, Catedra de Istorie Modernă Maghiară, Facultatea de Litere și Filosofie, Universitatea „József Attila”, Szeged
deakagnes@yahoo.com

Demeter Attila (1972) – lector universitar, Catedra de Filosofie Sistematică, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
demeter_attila@yahoo.com

Dobos Balázs (1980) – cercetător științific, Institutul de Cercetare a Minorităților, Academia Ungară de Științe, Budapesta
balazs.dobos@gmail.com

Egyed Ákos (1929) – istoric, cercetător, Societatea Muzeului Ardelean (Cluj-Napoca), membru extern al Academiei Ungare de Științe
titkarsag@eme.ro

Fedinec Csilla (1968) – cercetător științific, Institutul de Cercetare a Minorităților, Academia Ungară de Științe, Budapesta
fedinec@hotmail.com

Gángó Gábor (1966) – cercetător științific, Institutul de Filosofie, Academia Ungară de Științe, Budapesta
gango@webmail.phil-inst.hu

Gidó Attila (1979) – cercetător științific, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca
gidoattila@yahoo.co.uk

Horváth István (1966) – sociolog, conferențiar universitar, Catedra de Sociologie, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea „Babeș-Bolyai”, președintele Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca
ihorvath66@yahoo.com

Ignat-Coman, Luminița (1980) – cercetător postdoctoral, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
ic.luminita@gmail.com

Pál Judit (1961) – conferențiar universitar, Catedra de Istorie Modernă, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
paljudit@gmail.com

Plainer Zsuzsa (1974) – cercetător științific, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca
plainerzsuzsa@gmail.com

Chiriță, Radu (1976) – lector universitar, Catedra de Drept Public, Facultatea de Drept, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
radu@raduchirita.ro

Constantin, Sergiu (1973) – cercetător științific, Institutul pentru Studierea Drepturilor Minorităților, Academia Europeană, Bolzano
sergiu.constantin@eurac.edu

Székely István Gergő (1981) – cercetător științific, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca
istvanszekely@yahoo.com

Tóth Mihály (1954) – cercetător științific, Academia Ucraineană de Științe, Kiev
tothmihaly@meta.ua

Varga Attila (1963) – jurist, lector universitar, Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării, Universitatea „Babeș–Bolyai”, Cluj-Napoca
vargaattila63@freemail.hu

Varga-Kuna Bálint (1983) – doctorand, Centrul de Științe Sociale Francez–Maghiar, Universitatea „Eötvös Loránd”, Budapesta
balintvarga@gmail.com

Zahorán Csaba (1977) – doctorand, Facultatea de Litere și Filosofie, Universitatea „Eötvös Loránd”, Budapesta
csaba@babylononline.hu

